

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

DOREL DUMITRU CHIRIȚESCU

PE PATUL LUI PROCUST

Reflecții despre construcția socială postdecembristă

INSTITUTUL EUROPEAN

2018

Cuprins

Cuvinte de început / 11

I. Dimensiunea politică a construcției sociale postdecembriste / 49

Ce-i de făcut? / 49

Bulgarii au inventat apa caldă / 53

O falsă criză politică / 54

Le suntem datori?! / 56

Traseștii / 58

Unul nou în politică / 59

O vară fierbinte pentru PD / 61

„Așa ceva nu să egzistă!” / 62

Să vorbim și altfel despre război / 64

Capitalism contra capitalism / 66

Geamantanul din lemn / 68

Bătălia împotriva corupției / 69

Liberalii - mai uniți, mai puternici / 71

Am acționat împreună / 72

Epoca de piatră / 74

Jucătorii de șah / 75

Corupția din gura noastră / 77

Pândarii / 79

Un economist la Cotroceni / 80

Un da, alianței PNL-PD / 82

Cooperativa agricolă de producție / 84

Constituția României / 85

Democrația cea originală / 87

Șmecherii / 88

Intoleranța față de opozant / 90

La mulți ani, România! / 92

Sufletul neamului nostru / 94

Ce, cât, cum și pentru ce plătim? / 95

Analfabetism... circ... / 97

Stolojan pregătește alternativa / 99

Om bogat, om sărac / 101

Mineriadele n-au existat / 103

Păstrați-mi și mie un loc! / 105

Reforma – între politic și economic (I) / 106

Reforma – între politic și economic (II) / 107

Partidul National Liberal – singura forță a opoziției democratice / 108

„Spune-le ce vor să audă!” / 109

Falsa supărare a Președintelui Ion Iliescu / 111

- Opțiunea lui Valeriu Stoica / 112
Vom reveni pe înserat / 114
Extremismul maghiar / 115
Alternativa liberalilor / 117
Șansa finalului de tranziție în politica românească / 118
Românii de dincolo de noi / 119
Sărăcia și rădăcinile sale politice / 120
Instituționalizarea accelerării / 121
Bătălia pentru stânga politică / 123
Sfârșitul unei alianțe / 124
Conflictul din PSD se acutizează / 125
Seniorul / 126
Peisaj cu un partid unic / 127
Alianța PNL-PD / 128
PNL – strategii pentru anul 2004 / 130
Cum se construiește partidul unic? / 131
De la sublim la ridicol / 132
Cu televizorul pe bulgari / 133
Sunt împotriva votului uninominal / 135
Despre țărăniști, „numai de bine” / 136
Covrigii din coada PSD / 137
Comuna Cățelu / 139
Nu vor fi alegeri anticipate / 140
Ambițiile lui Adrian Năstase / 142
Stolojan-Băsescu, o alianță necesară / 143
Lăutarul / 144
Războiul trandafirilor / 146
Problema rămâne la noi / 147
Dincolo de Praga / 149
Viitorul este în mâinile noastre / 150
Revoluția fără sfârșit / 152
Calea noastră / 153
La mulți ani! / 155
Gânduri pentru noua guvernare / 156
Cu Mihail Ralea despre neajunsurile democrației / 159
Despre politică și morală cu Tudor Vianu / 163
Lungul drum al bătăliei împotriva corupției / 166
Fețele ascunse ale luptei de clasă / 171
Lebăda neagră / 176
Pentru votul obligatoriu / 180
Comerțul cu iluzii / 183
Două tururi de scrutin pentru alegerea primarilor / 187

II. Omul de lângă noi, cooperare și egoism în lumea românească / 193

- Judecătoru' / 193
Nevertebratul / 195

- Domnu' administrator / 197
- Autobuzul abonaților / 198
- Aroganța ticălosului / 200
- Gângania migratoare / 201
- E de la ei !!! / 203
- Gheață sub tălpi / 205
- Cina de diseară / 206
- „Ceea ce vă doresc și vouă!” / 207
- Mânerul / 208
- „Ce e mă Ilie cu tine? De ce nu dormi?” / 208
- Toți suntem niște intruși în viețile altora. Important este s-o facem cu bună credință / 210
- Povești cu oameni înșelați / 211
- Orașul fără nume / 213
- Râsu' prostului / 214
- Ștabul / 215
- În apărarea unui indezirabil – omul politic / 218
- Proasta clasei / 222
- Omul politic desăvârșit / 225
- Rata / 228
- Chinologul / 231
- Destin de pisică / 233
- Călăuza cea oarbă / 237
- O povară / 240
- O dimineață de ianuarie / 242

III. Dimensiunea economică a construcției sociale românești / 247

- Forme fără fond (I) / 247
- Forme fără fond (II) / 249
- Bani „în repaus” / 251
- Agricultura, bariera psihologică (I) / 253
- Agricultura, bariera psihologică (II) / 254
- Comunismul capitalizat / 256
- Impozitul pe sărăcie / 257
- Spre un capitalism moral / 259
- Psihologie și comportament inflaționist / 260
- Tendențe economice / 262
- România mea, România ta, România noastră (I) / 263
- România mea, România ta, România noastră! (II) / 265
- Bătălia pentru România / 267
- Democrație și prosperitate / 269
- Deprecierea leului / 273
- Privatizarea interesului național / 276
- Regula de aur a deficitului bugetar / 280
- Mitul remonetizării aurului / 283
- Începuturile folosinței monedei din hârtie / 287
- România – avantaje și dezavantaje ale introducerii monedei euro / 292

- Viziunea lui Karl Marx despre capital și capitalism / 298
Concepția lui Immanuel Kant asupra banilor / 306
Justiția socială – fundament al liniștii sociale / 308
Final de tranziție în economia și societatea românească / 312
O intenție de privatizare discutabilă / 316
Rolul anticipațiilor în intensificarea inflației / 321
Rolul statului în combaterea inflației / 325
Blocajul financiar – cauză și efect al dezechilibrelor din economia românească / 330
Inflația din economia românească / 332
Pentru un model românesc al cursului de schimb valutar / 335
Inflația – factor de injustiție socială / 337
Indexare sau compensare? / 338
Pentru o politică antiinflaționistă ofensivă / 340
Inflația ultimilor ani, un posibil diagnostic / 342
Inflație și comportament inflaționist / 344
Denominarea monetară și rolul său în combaterea inflației / 345
Comprimarea cererii – remediu antiinflaționist? / 348
Continuitatea fenomenului inflaționist în economia românească / 350
Aniversarea unui eșec? Liberalizarea prețurilor / 353
Polarizarea socială – un efect injust al inflației / 355
În pragul aderării la UE, speranțe și neliniști ale românilor / 358
Cine pe cine impozitează / 361
Politică și ajutor social / 365
Relansarea economică prin consum / 369
Marea înșelătorie / 374
Buzunarul ca finalitate a creșterii economice / 378

IV. Construcție economică internațională / 383

- Funcția creatoare de valoare a monedei ieftine / 383
Caracterul universal al folosinței dolarului / 384
Cealaltă față a dolarului / 386
Problemele Greciei / 387
Relațiile dintre SUA și UE – o cale comună pentru combaterea crizei economice / 391
Vocația planetară a dolarului american / 398
Reflecții despre criză – raportul stabil dolar/euro / 401
Ce este capitalismul? / 404
Noul Război Rece / 406
Privatizarea luminii / 410
Soluții globale la provocări globale / 414
Inflația planetară a dolarului american / 417
Un viitor pentru Cartagina / 421
Sub semnul primăverii arabe / 424
Noua strategie a Chinei / 426
Războiul mondial al banilor / 430
În așteptarea noului Keynes / 434

Anticapitalismul / 437

Proiectul european merge înainte / 441

Caracteristici ale unei zone monetare optime / 444

Fețele monedei euro / 447

Slăbiciunile Chinei – argumentul monetar / 450

Căile neștiute ale banilor / 454

Reflecții despre criză – incertitudinile piețelor financiare / 456

Bibliografie / 461

I. Dimensiunea politică a construcției sociale postdecembriste

Ce-i de făcut²⁰?

Există un fel de preocupare în societatea românească legată de drumul pe care ne aflăm și de justetea și chiar legitimitatea pe care se bazează economia și societatea libertății²¹. Pe fondul pasiunii unice pentru politică, în mijlocul dezbaterei se cristalizează o idee extrem de periculoasă cum că, plecând de la direcția greșită spre care ne îndreptăm, cineva ar trebui să facă ceva și eventual să oprească acest drum printr-o mișcare radicală. Analogia cu fascismul sau comunismul se produce imediat, titlul de mai sus nefiind ales întâmplător. N-aș fi abordat acest subiect dacă această părere nu aș fi găsit-o, din ce în ce mai prezentă, și în discursul elitei științifice și de opinie. Chiar oameni ascultați, atașați la un moment dat de efortul de democratizare a lumii românești au căzut într-un gen de „supărare pe sat” și se raliază unui discurs jenant a cărui concluzie este aceeași: „Nu avem destin”; „Nu putem impune un model de democrație în România” și „Trebuie să facem ceva”. Ce să facem? Nu ni se mai spune clar. În nevroza care ne-a cuprins pe toți se construiesc tot felul de modele, care de care mai aiuristice și care de

²⁰ Revista *Dilema Veche*, nr.521/6-12 februarie, 2014.

²¹ Sentimentul nereușitei se instalează în România pe măsură ce capitalismul sărac, oligarhic, are tendința să compromită orice efort de modernizare. Toată dezbaterea despre România este un îndreptar, sau încercă să fie un set de soluții despre ceea ce ar trebui să facem sau să nu facem. Frederic List ne ajută: „În orice timp și în orice loc inteligența, moralitatea și activitatea cetățenilor au fost călăuzite de prosperitatea țării și avuția a crescut sau a scăzut împreună cu aceste calități. Nicăieri, însă, munca și economia, spiritul de invenție și spiritul de întreprindere al indivizilor n-au făcut ceva mare decât acolo unde libertatea civilă, instituțiile și legile, administrația și politica externă și mai cu seamă unitatea și puterea națională le-au venit în ajutor (...). Acela care dorește să-și dea seama cum o națiune s-a înălțat de la sărăcie și din barbarie la belșug și civilizație, și cum alta a căzut de la belșug și civilizație la lipsă și barbarie, trebuie să știe răspunsul: că munca este cauza avuției și lenea a sărăciei”. *Sistemul național de economie politică*, Tipografia Curții Regale, București, 1887, p. 133,152.

care mai elevate, în funcție de creatorul lor. Pentru că pe toți ne interesează soarta „țărișoarei”, de la gospodina de la trei (etajul !!!), până la elita de opinie, oameni pregătiți care circulă mult și citesc mult. În mod invariabil „proiectul de țară” al fiecăruia dintre noi începe cu expresia „dacă aș fi eu acolo”, pe care unii o spun cu atâta apăsare încât ai crede că și merită să fie „acolo” și se termină cu un șir de fantasmagorii, mai mult sau mai puțin false despre politică, economie, sociologie, în mijlocul cărora se află statul care trebuie să facă și să dreagă. Există oameni care, necunoscând puterea cuvântului, vorbesc despre o „ruptură”, o „re-startare”, sau despre „o nouă paradigmă de tip societară”.

Sigur că sunt multe de făcut, numai că avem de-a face cu o eroare de abordare. Societatea românească este gândită ca un imens laborator, ca un spațiu al tuturor experimentelor și experimentatorilor. Ori noi suntem oboșiți tocmai de aceste experimente, reluate într-un joc al istoriei la fiecare două, trei generații. Lucrul de care cred că am avea nevoie acum ar fi tocmai stabilitatea și liniștea de a ne racorda la o evoluție naturală, firească a fenomenului social. Spun asta pentru că, așa cum voi aduce argumente, și în plan social funcționează un determinism, un set de legi implacabile, care „pedepesc” inițiativele oamenilor când vin în contradicție cu ele. Există autori care merg până acolo încât exclud voința umană din mecanismul construcției sociale, considerând că omul se dezvoltă după tipare naturale, ca aparținător al naturii și universului care l-a creat. Și în plan social inițiativele umane capătă caracter de valabilitate și sunt validate de realitate, în desfășurarea lor istorică, doar atâta timp cât nu contravin mersului firesc și legilor universului. Se consideră că legile sociale sunt identice în acțiunea lor cu legile naturii. De aici s-a deschis câmp larg folosinței matematicii, de exemplu, în susținerea unor importante științe sociale cum sunt sociologia, economia, politologia. Suntem predictibili pentru că suntem perfect integrați în cosmosul în mijlocul căruia trăim și a cărui creație suntem. Orice pas lateral se pedepsește. Ordinea socială este finalitatea unui proces de acumulări și schimbări, de permanentă căutare a unui echilibru dezirabil. Francis Fukuiama arată: „În întreaga lume vie, ordinea este produsă de procesul orb, irațional al evoluției și selecției naturale. (...)...se pare că există o puternică bază biologică în respectarea anumitor reguli: oamenii vor să se supună regulilor și doresc ca și alți oameni să le respecte”²². Omul, individul caută această ordine ca efect al apartenenței sale la lumea vie. Căutarea este una de ordin instinctual, iar în plan social nivelul la

²² Francis Fukuiama, *Marea ruptură. Natura umană și refacerea ordinii sociale*, Editura Humanitas, București, 2002, p. 170, p. 174.

Respect pentru oameni și cărți

care se ajunge este dat de percepția asupra posibilităților de autoorganizare. În a sa genealogie a moralei, Fukuiama distinge între normele raționale sau generate pe cale ierarhică și normele neraționale sau generate spontan. Omul civilizată, sofisticat, acordă prevalență ordinii sociale obținute prin intermediul normelor raționale sau generate pe cale ierarhică.

Pe nivelul de organizare pe care, în mod natural, l-am putut dezvolta până acum, noi ne aflăm într-un spațiu în care prevalează normele generate spontan sau neraționale. Abia încercăm să descoperim instituțiile și organizarea socială sofisticată. În context, îl înțelegem mai bine pe demnitarul bănuț de corupție care pur și simplu refuză să urce în mașina poliției. El nu a făcut acest lucru ca pe un gest spectaculos. Este sincer în atitudinea sa, pentru că după standardele de acum ale lumii românești el nu este liderul și managerul unui aparat administrativ rațional care stă la baza organizării unui stat, ci este preotul sau șeful de trib al unei populații iraționale, cu un mental primitiv ce se conduce nu după lege, ci după norme cutumiare. Unde ați mai văzut ca un preot responsabil de o colectivitate și inițiat în secretele zeilor să poată fi arestat de către enoriașii săi? Surprinderea de pe chipul său este evidentă și sinceră. De asemenea vehemența cu care cere desființarea instituțiilor statului este sinceră. Bunicul meu avea o vorbă: „Chiar dacă trăim în același sat, nu înseamnă că avem aceeași minte!”. Evident, în cazul discutat trăim în aceeași lume, respirăm același aer, dar gândim diferit, foarte diferit.

Ce-i de făcut? În primul rând să cunoaștem foarte bine sistemul pe care îl supunem analizei, în cazul nostru România. Nimic nu este mai periculos decât inadecvarea la sistemul analizat. Asta goleşte de orice conținut valoric, orice urmă de judecată. În cazul nostru, simpla discuție despre prosperitate și repartiția sa în societate nu este suficientă. Mult mai complexă este discuția despre primitivismul lumii românești. Orice acțiune, orice tip de proiect trebuie să fie adecvat societății românești și trebuie, pentru a avea șanse de reușită, să recunoască drept natural și firesc un stadiu de primitivism. Maimuțele țin degeaba un telefon mobil în mână, iar românul mediu țipă în el de-i plesnesc plămâni, în ideea că va scurta puțin distanța lungă până la care vorbește. Între președintele unei bănci a statului român care acceptă un salariu de 40.000 de euro pe lună, adică de câteva ori mai mare decât orice omolog al său din sectorul bancar privat și casiera fudulă din ultimul colț de țară care fuge în Bulgaria și cheltuiește banii pensionarilor de la ea din sat, sau baba analfabetă care, după ce pleacă de la înmormântarea prietenei sale aruncă cu o monedă în prima apă curgătoare, nu este nicio diferență. Ceea ce în termenii noștri înseamnă corupție și anomie în concepția acestor oameni înseamnă firesc, pentru că firesc este ca feudalul să

ceară taxe supușilor mergând până la dreptul natural al primei nopți cu fecioara care dorește să se mărite. Bătălia pentru lege și instituții este de aceea bătălia pentru România. Numai că asta nu trebuie să ne ducă la nevroză²³. Abia atunci efortul despre care vorbim poate deveni zadarnic. Este adevărat că suntem nerăbdători, dar este vorba despre o viteză în asimilarea valorilor. Există tentația accelerării, dar dincolo de o viteză trebuie să știm că hardughia se poate răsturna. Punctul de minim în care ne aflăm este unul natural dacă ne gândim că a trecut foarte puțin timp de la ultima „ruptură”, Revoluția din decembrie 1989. Este nevoie de multe „iterații” așa cum le spune Fukuiama, de reluări ale ciclului economic, social și politic până când acumulările pot duce la evoluții de civilizație favorabile. Numai cu timpul vom înțelege că individualismul nu poate ajunge la egoism și că libertatea înseamnă o mare povară individuală și o mare răspundere socială. Fukuiama o spune clar: „E mai probabil ca altruismul reciproc să se dezvolte la specii care cunosc interacțiuni repetate, au vieți relativ lungi și posedă capacități cognitive de a-i deosebi pe cei care cooperează de trădători pe baza unei mulțimi de semnale subtile”²⁴.

Trebuie să mai acceptăm că natura nu face salturi. Din această cauză am plecat în discuție subliniind ca premisă existența unei ordini naturale în existența și evoluția omului. Așa cum spuneam, există o viteză de civilizare pe care o națiune o poate suporta ca normală și pe care o poate asimila ca fiind naturală, firească. Orice tip de salt, care încearcă să ardă etape poate fi plătit scump. Nevroza de care vorbeam vine și din această grabă. Suntem o națiune tânără. Asta se vede și din ardoarea cu care ne dorim cât mai multe și cât mai repede. Sigur, ne dorim „o țară ca afară”, numai că ne-ar face bine să ne gândim că cei de afară construiesc la țările lor din vremuri în care noi nici nu existam. În legătură cu viteza de civilizare, veți spune că există și excepții, adică locuri unde s-a putut, și-mi veți da ca exemplu Japonia sau Coreea de Sud. Vă invit însă să fiți adecvați

²³ O nevroză care nu aparține numai lumii românești, dar care la noi este mai accentuată. Iată ce spune Henri de la Bastide, despre societatea franceză: „Este evident că societatea noastră franceză care pare provincială și romantică pentru un locuitor al New-York-lui sau un texan îi șochează pe vizitatorii veniți din Orient prin individualismul și egoismul ei; sunt necesare ocazii excepționale, patriotice, religioase sau familiale pentru ca să apară un sentiment de solidaritate, cu puțină căldură umană, între oameni care se suportă, dar se ignoră și adesea sunt invidioși”. *Patru călătorii în inima civilizațiilor*, Editura Meridiane, București, 1994, p. 228.

²⁴ Francis Fukuiama, *Marea ruptură. Natura umană și refacerea ordinii sociale*, Editura Humanitas, București, 2002, p. 198.